

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvasta ja siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvaa koskeva sääntely siirrettäisiin kokonaan lain tasolle. Urheilijoihin ei edelleenkaan sovellettaisi pakollista työeläke- ja tapaturmavakuutuslainsäädäntöä, vaan heidän turvansa järjestettäisiin erikseen ehdotetulla lailla urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvasta. Ehdotettu järjestelmä vastaisi pääosin nykyistä, vuodesta 1995 alkaen voimassa ollutta urheilijoiden sosiaaliturvajärjestelmää, jonka tarkemmasta sisällöstä säädetään asetuksella.

Uusi laki antaisi turvan urheilussa sattuneen tapaturman varalta sekä vanhuuden varalta silloin, kun urheilusta saatava ansio muodostaa urheilijan pääasiallisen toimeentulon. Turva olisi järjestettävä normaalin aktiivi-uran ajan eli siihen saakka, kun urheilija täyttää 38 vuotta. Turva järjestettäisiin vakuutuksella. Joukkueurheilijan turvan järjestäisi urheiluseura tai muu urheilutoimintaa harjoittava yhteisö silloin, kun urheilijan seuran kanssa tekemän pelaajasopimuksen mukainen veronalainen palkka ylittää 9 526,16 euroa eli 56 640 markkaa vuodessa

tai pelikaudessa. Yksilöurheilijan olisi itse huolehdittava vakuutusturvansa järjestämisestä, jos hän saa urheilemisesta vastaavan suuret veronalaiset tulot vuodessa.

Tapaturmaturva, joka määräytyisi eräin poikkeuksin siten kuin lakisääteisessä tapaturmavakuutuksessa, jatkuisi 38 vuoden ikään saakka, aina kuitenkin vähintään 10 vuoden ajan tapaturmasta. Vanhuuden turva käsittäisi 65 vuoden iästä alkaen maksettavan vanhuuseläkkeen. Vanhuuden turva järjestettäisiin yksityisellä eläkevakuutuksella. Sitä varten vakuuttamisvelvollisen olisi maksettava vakuutusmaksuna 4,5 prosenttia urheilemisesta saadusta tulosta turvan piiriin kuuluvalta ajalta. Vakuuttamisen laiminlyönyt seura tai muu urheilutoimintaa harjoittava yhteisö velvoitettaisiin kustantamaan urheilijalle tämän menettämän turvan. Vakuuttamisen valvonnasta vastaisivat Tapaturmavakuutuslaitosten liitto ja urheilun lajiliitot.

Työntekijäin eläkelakiin ja tapaturmavakuutuslakiin tehtäisiin lisäksi ehdotetusta laista johtuvat tekniset muutokset.

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2000.

PERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Urheilijoiden nykyisen tapaturma- ja eläketurvan tausta

Urheilemista on perinteisesti pidetty vapaana kansalaistoimintana, jota harjoitetaan aatteellisten yhdistysten muodossa toimivien urheiluseurojen piirissä. Siksi urheilemista ei ole pidetty työnä, joka voisi kuulua pakollisen työeläke- ja tapaturmavakuutuslainsäädännön piiriin eikä urheilijoita ei ole myöskään katsottu yrittäjiksi. Viime vuosikymmenten aikana urheilun luonne on kuitenkin huippu-urheilun ammattilaistumisen myötä osin muuttunut. Huippu-urheilu vaatii usein täysipäiväisen panostuksen harjoitteluun ja kilpailutoimintaan. Siksi urheilijalla ei ole käytännössä juurikaan mahdollisuuksia hankkia urheilu-uransa aikana muuta ammattia urheilu-uran päättymistä silmällä pitäen. Myös urheiluun liittyvän kilpailutoiminnan organisointi on muuttunut. Erityisesti joukkuelajeissa mukaan on tullut yhä korostetummin taloudellisen hyödyn saavuttaminen seuralle kilpailumenestyksen kautta. Sen myötä toimintaa on myös alettu harjoittaa yhä useammin perinteisestä yhdistystoiminnasta poiketen esimerkiksi osakeyhtiön muodossa. Urheilijoiden jatkuvasti kasvavat palkkiot ja toisaalta urheilemista koskevassa sopimuksessa, jäljempänä pelaajasopimuksessa, urheilijalle asetetut, usein tiukatkin velvoitteet ovat tuoneet seuran ja urheilijan väliseen suhteeseen yhä enemmän työsopimukselle ominaisia piirteitä.

Huippu-urheiluun liittyy usein suuri tapaturmariski. Urheilun sosiaaliturvaan liittyvät kysymykset ovatkin tulleet esille viime vuosikymmenen aikana erityisesti joukkueurheilussa sattuneiden vakavien loukkaantumisten myötä. Urheilutoiminnan luonteen muuttumisen myötä myös eräät oikeusasteet alkoivat 1990-luvun puolivälissä katsoa urheilijan voivan olla tietyin edellytyksin työsuhteessa seuraan. Tästä seurasi se, että urheilijan katsottiin voivan kuulua myös työntekijöiden ansioperusteisen sosiaaliturvan piiriin.

Urheilu kattaa nykyisin laajan kirjon eri luonteista urheilutoimintaa. Se sisältää toisaalta puhtaasti harrastuspohjaisen urheilun

ja toisessa ääripäässä täysin ammattimaistuneen huippu-urheilun. Urheiluun perustuvan sosiaaliturvan tarpeessa ovat lähinnä vain ne urheilijat, joilla urheilusta saatava tulo muodostaa pääasiallisen elatuksen.

Koska sosiaaliturva on voitava ennakoita, urheilijoiden sosiaaliturvaa ei katsottu voitavan jättää eri oikeusasteiden asettaman oikeuskäytännön ja ehkä vuosia kestävä muutoksenhakuprosessin varaan. Toisaalta turvan ennakoimattomuuden katsottiin voivan johtaa takautuviin vastuisiin, joita urheilun taloudellinen kantokyky ei olisi kestänyt. Tämän seurauksena sosiaaliturvan kustannukset olisivat tulleet työeläke- ja tapaturmavakuutusjärjestelmien rahoittajien kannettaviksi. Urheilun sosiaaliturvan järjestämisen työeläke- ja tapaturmavakuutusjärjestelmien kautta katsottiin sopivan muutoinkin huonosti urheilun erityisluonteeseen. Lisäksi urheilijoiden sosiaaliturvan sisältöön liittyvät tarpeet vaihtelevat lajikohtaisesti. Näiden syiden vuoksi on luotu urheilun sosiaaliturvaa varten oma vakuutusperiaatteelle rakentuva järjestelmä. Asiaa koskeva hallituksen esitys urheilijoiden sosiaaliturvaa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 356/1994 vp.) valmisteltiin yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, oikeusministeriön, urheilun eri tahojen sekä työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen ja vakuutusjärjestelmän kanssa. Esityksen sisältämä lainsäädäntö tuli voimaan 1 päivänä toukokuuta 1995. Sen mukaan urheileminen suljettiin työntekijäin eläkelakiin (395/1961), yrittäjien eläkelakiin (468/1969) ja tapaturmavakuutuslakiin (608/1948) tehdyin muutoksin lakisääteisen työeläke- ja tapaturmavakuutusjärjestelmän ulkopuolelle. Samalla mainituissa laeissa säädettiin valtuutus järjestää urheilijoiden eläke- ja tapaturmaturva vakuutuksella siten kuin asetuksella ottaen huomioon eri urheilulajit ja urheilijoiden vuositulot tarkemmin säädetään.

Samaan aikaan mainittujen lakimuutosten kanssa tuli voimaan urheilijoiden eläketurvan ja tapaturmaturvan järjestämisestä annettu asetus (537/1995). Asetus koski urheilijaa, joka on sopinut urheiluseuran tai -seurojen tai liikuntajärjestön välillä, että hän saa urheilemisesta veronalaista palkkiota kalenterivuodessa vähintään 56 640 markkaa. Tällaiselle urheilijalle oli urheilijan

kanssa urheilemisesta sopimuksen tehneen urheiluseuran tai liikuntajärjestön otettava kohtuullisen turvan vanhuuden, työkyvyttömyyden, tapaturman ja perheenhuoltajan kuoleman varalta sisältävä vakuutus. Asetuksen tulo-raja valittiin siten, että se turvaisi pakollisen ansioon sidotun vakuutusturvan sellaisille urheilijoille, jotka saavat veronalaisen palkkion muodossa pääasiallisen toimeentulonsa urheilusta. Ansioiden rajamäärä vastasi samaa ansiorajaa, jolla työttömyysturvalainsäädännössä ratkaistaan, saako henkilö toimeentulonsa yrittäjätoiminnasta. Turvan järjestämisvelvollisuus koski siten lähinnä vain joukkueurheilijoita. Vakuuttamisvelvollisuuden seurannasta ja valvonnasta huolehtiminen annettiin sosiaali- ja terveysministeriön nimeämälle valtakunnalliselle urheilujärjestölle, jona toimi Suomen Liikunta ja Urheilu SLU ry.

1.2. Nykyisen järjestelmän keskeinen sisältö

Urheilijoiden eläketurvan ja tapaturmaturvan järjestämisestä annettu asetus uudistettiin varsin pian käytännössä saatujen kokemusten perusteella. Urheilijoiden eläke- ja tapaturmaturvan järjestämisestä annetulla asetuksella (275/1998), joka tuli voimaan 1 päivänä toukokuuta 1998, täsmennettiin joukkueurheilijoiden vakuuttamisvelvollisuuden edellytyksiä, saatettiin yksilöurheilijat vakuutusturvan piriin sekä määriteltiin asetuksessa tarkemmin turvan sisältö. Samalla vakuuttamisen yleinen seuranta ja valvonta siirrettiin Tapaturmavakuutuslaitosten liitolle ja vakuutusturvan järjestämisestä huolehtiminen urheilun lajiliitoille.

Kyseisen asetuksen 1 §:n 1 momentin mukaan, jos urheilijan ja urheiluseuran, liikuntajärjestön tai muun vastaavan yhteisön välillä on sovittu, että urheilija saa urheilemisesta veronalaista palkkiota vuodessa tai pelikaudessa vähintään 56 640 markkaa, seuran tai yhteisön on järjestettävä hänelle vakuutuksella kohtuullinen turva vanhuuden sekä tapaturmasta johtuvan vammautumisen ja kuoleman varalta. Momentti on tarkoitettu koskemaan lähinnä joukkueurheilijoita.

Asetuksen 1 §:n 2 momentti koskee yksilöurheilijan vakuuttamista. Sen mukaan, jos urheilija, jolla ei ole 1 momentissa tarkoitettua sopimusta, saa urheilemisesta kalenterivuodessa veronalaista tuloa vähintään 56 640 markkaa, hänen on järjestettävä va-

kuutuksella itselleen 1 momentissa tarkoitettu turva.

Asetuksen 2 §:n mukaan tapaturmaturva sisältää korvauksen urheillessa tai siihen välittömästi liittyvissä olosuhteissa saadun tapaturmavamman aiheuttamasta sairaanhoidosta, työkyvyttömyydestä, kuntoutuksesta, pysyvistä yleisestä haitasta sekä perheenhuoltajan kuolemasta 38 ikävuoteen saakka, kuitenkin aina vähintään 10 vuoden ajalta tapaturman sattumisesta tai kuolemasta. Turvan tulee vastata soveltuvin osin tapaturmavakuutuslain 2 luvussa säädettyä korvausta. Työkyvyttömyyskorvaus käsittää tapaturmaeläkkeen, jonka perusteena käytetään 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua sopimuksen mukaista urheilemisesta maksettavaa veronalaista palkkiota taikka 1 §:n 2 momentissa mainitun urheilijan kohdalla hänen urheilemisesta saamaansa veronalaista tuloa. Vanhuudenturva vastaa asetuksen 2 §:n 2 momentin mukaan soveltuvin osin työntekijäin eläkelain mukaista eläketurva.

Asetuksen 3 §:n 1 momentin mukaan Tapaturmavakuutuslaitosten liitto huolehtii vakuuttamisen seurannasta ja yleisestä valvonnasta sekä pitää rekisteriä asetuksen mukaan vakuutetuista urheilijoista.

Pykälän 2 momentin mukaan vakuutuslaitoksen on toimitettava urheilijan suostumuksella vuosittain Tapaturmavakuutuslaitosten liitolle tarpeelliset tiedot asetuksen mukaisista vakuutuksista ja vahingoista. Vakuutuslaitosten on myös annettava kerran vuodessa ja muulloinkin tarvittaessa urheilijalle selvitys voimassa olevan vakuutusturvan sisällöstä.

Asetuksen 3 §:n 3 momentin mukaan urheilun lajiliitto on velvollinen huolehtimaan, että sen piirissä kilpailutoimintaan osallistuvat yhteisöt järjestävät urheilijalle tämän asetuksen mukaisen vakuutusturvan. Urheiluseuran, liikuntajärjestön tai muun vastaavan yhteisön on toimitettava urheilijan suostumuksella lajiliitolle tiedot tämän asetuksen mukaan vakuuttamistaan urheilijoista.

Mikäli asetuksen mukaisen vakuutusturvan järjestämisestä tai sisällöstä syntyy epäselvyyttä tai erimielisyyttä, asianomainen voi pyytää asetuksen 4 §:n mukaan urheilun keskusjärjestöjen ja Suomen Olympiakomitean perustaman urheilun oikeusturvalautakunnan tai välimiesmenettelyn lausunnon asiasta. Jos asia koskee tapaturmaturvaa, siitä on kuitenkin pyydettävä ensin Tapaturmavakuutuslaitosten liiton lausunto.

1.3. Urheilutulojen rahastointi sosiaaliturvan täydentäjänä

Urheilu-uran aktiivinen tuloa tuottava vaihe kestää yleensä varsin lyhyen ajan, korkeintaan kymmenisen vuotta. Urheilu-uransa päätyttyä urheilija on yleensä parhaassa työssä. Useimmilla urheilijoilla ei ole kuitenkaan "siviiliammattia", joka mahdollistaisi suoran työelämään siirtymisen. Urheilija jää tällöin yleisen sosiaaliturvan piiriin, koska hänen urheilutulojaan ei ole ohjattu etukäteen riittävän turvan luomiseen. Urheilijan asemaa onkin sen vuoksi parannettu muun muassa urheilutulojen rahastointiin liittyvillä verolainsäädännön uudistuksilla (HE 278/1998 vp laeiksi tuloverolain ja varallisuusverolain 10 §:n muuttamisesta). Niiden tarkoituksena on edistää entisten urheilijoiden sopeutumista normaaliin työelämään tai opiskeluun siten, että urheilija siirtäisi vapaaehtoisesti osan urheilusta saamistaan ansioista urheilu-uran jälkeiselle ajalle. Näitä varoja hän voi sitten hyödyntää urheilemisen lopetettuaan siirtyäkseen työelämään, jossa sosiaaliturva on järjestetty. Tämä on toteutettu tuloverolaissa säädetyn verovapaan rahastointijärjestelmän kautta. Rahastoidut varat urheilija voi ottaa käyttöön urheilu-uran päätyttyä 5-10 vuoden kuluessa, jolloin ne myös verotetaan. Rahastoidut urheilutulot toimivat näin ollen osaltaan urheilijan puutteellisen sosiaaliturvan täydentäjänä.

Mahdollisuus siirtää tuloa urheilijarahastoon koskee kaikkia urheilusta pääasiallisen elantonsa saavia urheilijoita. Tällaisena pidetään urheilijaa, jonka verovuoden urheilutulo on ennen tulon hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuvien menojen vähentämistä vähintään 56 000 markkaa. Urheilijarahastoon voidaan siirtää vuosittain enintään 20 prosenttia ja samalla enintään 150 000 markkaa bruttomääräisestä urheilutulosta. Urheilutuloina pidetään muun muassa urheilukilpailuista saatuja rahapalkintoja ja muita kilpailemisesta tai pelaamisesta saatuja tai niihin rinnastettavia tuloja sekä urheilemiseen liittyvistä urheilijan, lajiliiton ja yhteistyötahon yhteisesti tekemistä mainos- tai muista yhteistyösopimuksista saatuja tuloja. Tämän lisäksi urheilija voi siirtää muita urheilutulojaan kuin palkkaa valmentautumistaan varten valmennusrahastoon. Valmennusrahasto on tarkoitettu muille kuin joukkueurheilijoille. Rahastossa vuoden lopussa oleva 120 000 markkaa ylittävä tulo katsotaan verovuo-

den tuloksi siltä osin kuin sitä ei ole siirretty urheilijarahastoon.

1.4. Nykytilan arviointi

Urheilijoiden nykyinen tapaturma- ja eläketurvajärjestelmä on yleisiä ansioperusteisia sosiaaliturvajärjestelmiä suppeampi. Se antaa rajoitetun turvan tapaturman varalta sekä vanhuuden turvan. Muun kuin tapaturman aiheuttaman sairauden kohdalla urheilijan turva tulee sairausvakuutus- ja kansaneläkejärjestelmästä. Urheilijalla on oikeus urheilu-uransa päätyttyä työttömyysturvalain mukaiseen ei-ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan samoin edellytyksin kuin muullakin työmarkkinoille tulevalla henkilöllä. Urheilijat ovat myös palkkaturvan piirissä.

Yhteiskunnassa vallitsevien periaatteiden mukaan on lähtökohtana, että urheilujärjestelmän tulisi voida kustantaa niin pitkälle kuin mahdollista oma ansioperusteinen sosiaaliturvansa. Sosiaaliturvan järjestämistapaa arvioitaessa on otettava huomioon ensinnä se, että urheiluun perustuvan turvan tarve koskee määrällisesti suhteellisen pientä huippu-urheiluun keskittyvää ryhmää. Vaikka seurojen piirissä urheilee Suomessa noin 800 000 henkilöä, pääasiallisen toimeentulonsa urheilemisesta saavien määrä on kuitenkin edelleenkin varsin pieni. Nykyinen urheilun 56 640 markan vuosiansioon perustuva sosiaaliturva koskee arviolta noin 800 urheilijaa. Näistä suurin osa kuuluu joukkuelajien, kuten jääkiekon, jalkapallon ja koripallon piiriin. Toisaalta sosiaaliturvan tarve vaihtelee edelleenkin eri urheilulajien kohdalla riippuen yleensä siitä, kuinka pitkälle lajin kilpailutoiminta on ammattimaistunut. Esimerkiksi liigatason jääkiekkoilijat saavat lähes poikkeuksetta pääasiallisen tuloensa urheilemisesta ja kuuluvat nykyisen turvan piiriin. Sen sijaan jääkiekon alemmilla sarjatasoilla ja useissa muissa lajeissa ylimmälläkin sarjatasolla toiminta on edelleen varsin pitkälle harrastepohjaista tai urheilemisesta saadut tulot jäävät alle mainitun vakuutusrajan. Toisaalta tapaturmaturvan tarve on erityisen korostunut tapaturmavaarallisimpien urheilulajien, kuten jääkiekon ja jalkapallon kohdalla.

Yksilölajien kohdalla nykyisen vakuutusurvan piiriin kuuluu muutama kymmenen urheilijaa. Yksilölajien sosiaaliturvan järjestämisen kannalta ongelmana on ollut myös se, että suuri osa urheilutuloista on saatu

verottomina. Urheilutulojen rahastointiuudistus edistää kuitenkin urheilutulojen saattamista julkisen kontrollin piiriin ja samalla osaltaan myös sosiaaliturvan järjestämistä.

Eri urheilulajien taloudelliset mahdollisuudet sosiaaliturvan kustantamiseen ovat yhä edelleen pitkälle sidoksissa lajin saavuttamaan suosioon ja kilpailutoiminnan ammatimaisuuteen. Parhaat taloudelliset edellytykset sosiaaliturvan kustantamiseen ovat usein siellä, missä toiminta on muuttunut selkeimmän liiketoiminnaksi. Urheilijoiden sosiaaliturvan siirtäminen yleisen työeläke- ja tapaturmakorvausjärjestelmän piiriin johtaisi edelleenkin todennäköisesti siihen, että turvan laiminlyönneistä aiheutuvat vastuut jäisivät pitkälti työeläke- ja tapaturmajärjestelmiä rahoittavien muiden tahojen kustannettaviksi. Mikäli taas urheilujärjestelmälle itselleen asetettaisiin sisäinen yhteisvastuu sosiaaliturvansa laiminlyönneistä, nämä vastuut jäisivät viime kädessä muutaman parhaiten menestyvän lajin kannettaviksi. Edellä mainitut seikat asettavat näin ollen edelleen rajoituksia sille, miten urheilijoiden sosiaaliturvajärjestelmä voidaan käytännössä toimivalla tavalla toteuttaa.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1. Laki urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvasta

Uuden perustuslain mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan kuuluvat muutoin lain alaan, on säädettävä lailla. Nykyisen järjestelmän säännökset turvan sisällöstä on annettu asetustasolla. Tämän vuoksi ehdotetaan, että urheilijoiden eläke- ja tapaturmaturvan sisällöstä säädettäisiin perustuslain edellyttämin tavoin lailla.

Ne syyt, joiden vuoksi urheilijoille luotiin vuonna 1995 erillinen, yleisiä ansioperusteisia sosiaalivakuutusjärjestelmiä rajoitetumpi ja urheilun erityistarpeet huomioon ottava sosiaaliturva, pätevät pääosin edelleenkin. Sen vuoksi ehdotetaan, että nykyinen järjestelmä siirrettäisiin uuteen urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvasta annettavaan lakiin pääosin nykyisen kaltaisena. Tämä merkitsisi sitä, että urheilijoiden sosiaaliturva toteutettaisiin edelleenkin pakollisella vakuutuksella, jonka vähimmäistaso määriteltäisiin laissa. Tämä vähimmäistaso edellyttäisi, että vakuu-

tusturva käsittäisi korvauksen urheilutapaturman aiheuttaman vamman, sairauden ja tapaturmaisen kuoleman varalta sekä vanhuuseläkkeen. Muilta osin turva tulisi yleisestä sosiaalivakuutusjärjestelmästä. Näin ollen muun kuin tapaturmaeräisen sairauden aiheuttama työkyvyttömyys korvattaisiin sairausvakuutus- ja kansaneläkejärjestelmästä.

Ehdotettavan lain mukainen pakollinen vakuutusturva olisi järjestettävä urheilijalle siihen saakka, kun hän täyttää 38 vuotta edellyttäen, että urheilusta saatava tulo ylittää laissa säädetyn rajan. Ehdotettu ikäraja vastaa sitä ajankohtaa, jolloin urheilijoiden aktiiviura yleensä päättyy. Joukkueurheilijan vakuuttamisesta vastaisi urheiluseura, jonka kanssa urheilija on tehnyt sopimuksen urheilemisesta (pelaajasopimus) vähintään 9 526,16 euron eli nykyisen asetuksen mukaisen 56 640 markan suuruista veronalaista palkkaa vastaan. Rahamäärä vastaisi suurin piirtein verolainsäädännössä urheilijatulojen rahastoinnin osalta noudatettavaa tuloarajaa. Palkkaan luettaisiin vain se tulo, jonka urheilija pelaajasopimuksen perusteella seuralta urheilemisesta vuodessa tai pelikaudessa saa. Vastaava vakuuttamisvelvollisuus koskisi yhdistyksen lisäksi myös yhtiömuodossa toimivia seuroja.

Yksilöurheilija vastaisi vakuutusturvansa järjestämisestä itse. Yksilöurheilija olisi velvollinen järjestämään itselleen vakuutusturvan silloin, kun hän saa vuodessa veronalaista tuloa vähintään edellä mainitun euromäärän. Yksilöurheilijan kohdalla otettaisiin huomioon kaikki hänen urheilusta saamansa veronalaiset tulot. Mukaan luettaisiin siten myös urheiluun liittyvistä yhteistyösopimuksista saadut tulot. Yksilöurheilijan vakuuttamisvelvollisuutta ei sidottaisi yksittäiseen kalenterivuoteen. Tarkoituksena on, että yksilöurheilija ratkaisisi vakuuttamisvelvollisuuden piiriin kuulumisensa arvioimalla käytettävissään olevien tietojen perusteella todennäköisen urheilutulonsa määrän vuositasolla. Turvan järjestämisvelvollisuus jatkuisi myös yksilöurheilijan kohdalla siihen saakka, kun hän täyttää 38 vuotta.

Laissa tarkoitettun tapaturmaturvan perusteella korvattaisiin urheilussa tai siihen välittömästi liittyvissä olosuhteissa sattuneen tapaturman aiheuttama vamma ja sairaus tai kuolema. Vakuutusturvaan kuuluvat tapaturmavakuutuslain 2 luvussa säädetyt etuudet lukuun ottamatta päivärahaa ja sairaanhoidon

taikka lääkinnälliseen kuntoutukseen sisältyvän fysikaalisen hoidon ajalta maksettavaa ansionmenetyskorvausta. Tapaturman aiheuttamasta työkyvyttömyydestä maksettaisiin näin ollen korvauksena tapaturmaeläkettä ja niihin liittyviä lisiä, kuten haitta- ja vaatelisiä. Korvauksena tapaturman aiheuttamasta pysyvistä yleisestä haitasta maksettaisiin haittarahaa ja tapaturman aiheuttamista lisääntyneistä kodinhoitokustannuksista kodinhoitokustannusten korvausta. Lisäksi korvattaisiin tarpeellinen lääkinnällinen ja ammatillinen kuntoutus sekä sairaanhoidosta aiheutuneet tarpeelliset kustannukset. Urheilijan tapaturmaisen kuoleman johdosta maksettaisiin hautausapua sekä perhe-eläkettä.

Tapaturmaeläkkeen ja perhe-eläkkeen perusteena käytettäisiin joukkueurheilijan kohdalla sitä veronalaista palkkaa, jonka hän on pelaajasopimuksen perusteella vuodessa tai pelikaudessa saanut. Yksilöurheilijan kohdalla tapaturmaeläkkeen ja perhe-eläkkeen perusteena olisi hänen urheilusta saamansa veronalaiset tulonsa. Muutoin korvauksen edellytykset ja etuuksien suuruus määräytyisivät tapaturman sattumisvuoden perusteella soveltuvien osin tapaturmavakuutuslain 2 luvun ja 8 luvun 60 §:n 1 momentin mukaan.

Oikeus ehdotetun lain mukaiseen tapaturmakorvaukseen päättyisi, kun urheilija täyttää 38 vuotta. Mikäli tapaturman sattumisesta on kuitenkin kulunut tuolloin alle kymmenen vuotta, laki edellyttää, että oikeus korvaukseen jatkuisi mainitun iän täyttämisen jälkeenkin tapaturmaa seuraavan kymmenen vuoden ajan.

Laissa edellytettyyn vakuutusturvaan kuuluu myös vanhuuseläketurva. Eläketurvan taso määriteltäisiin ehdotettavassa laissa siten, että se vastaisi tasoltaan mahdollisimman pitkälle nykyisen järjestelmän mukaista vanhuuseläkkeen tasoa ottaen huomioon urheilijaturvan piiriin kuulumisaika. Vanhuuseläkettä maksettaisiin 65 vuoden täyttämistä alkaen. Turva järjestettäisiin yksityisellä eläkevakuutuksella. Vakuutusta varten vakuuttamisvelvollisen seuran tai yksilöurheilijan olisi maksettava vakuutusmaksuna 4,5 % vakuutuksen perusteena olevasta urheilijan veronalaisesta palkasta tai tulosta. Kun joukkueurheilijan pelaajasopimus seuran kanssa päättyy, päättyy myös seuran vakuuttamisvelvollisuus. Tällöin vakuutus ja maksetuista vakuutusmaksuista kertynyt rahasto siirtyisi seuralta urheilijalle ja muuttuisi yksilölliseksi eläkevakuutukseksi ilman

takaisinostoarvoa.

Edellä tarkoitettuna, vakuutuksen perusteena olevana palkkana tai tulona pidettäisiin joukkueurheilijan kohdalla sitä veronalaista palkkaa, jonka urheilija on pelaajasopimuksen perusteella pelikauden tai vuoden aikana saanut. Tämä käsite kattaisi pelaajasopimuksen mukaiset kilpailumenestykseen sidotut palkkiot, kuten pisterahat. Urheiluseuran vakuuttamisvelvollisuutta arvioitaessa sen sijaan otettaisiin huomioon vain se sopimuksen mukainen kiinteä palkka, joka etukäteen arvioiden toteutuu kilpailumenestyksestä riippumatta. Tämä erottelu on tarpeen oikeusturvasyistä seuralle jäljempänä ehdotettavan turvan laiminlyönnistä johtuvan korvausvelvollisuuden vuoksi.

Urheilijoiden vakuuttamisen seurannasta ja yleisestä valvonnasta huolehtisi nykyisen järjestelmän tapaan Tapaturmavakuutuslaitosten liitto. Se myös pitäisi edelleen rekisteriä lain mukaan vakuutetuista urheilijoista ja vakuutuksenottajista sekä antaisi ministeriölle vuosittain kertomuksen vakuutusturvan toteutumisesta. Vakuutuslaitosten olisi toimitettava vuosittain Tapaturmavakuutuslaitosten liitolle tätä varten välttämättömät tiedot vakuutuksista ja vahingoista.

Järjestelmän toimeenpanon tehostamiseksi laissa säädettäisiin nykyiseen tapaan myös urheilun lajiliitoille velvollisuus huolehtia siitä, että niiden piirissä kilpailutoimintaan osallistuvat urheiluseurat ja muut urheilutoimintaa harjoittavat yhteisöt ja urheilijat järjestävät tämän lain mukaisen vakuutusturvan. Velvollisuus koskisi myös muita kilpailutoimintaa järjestäviä yhteisöjä. Tehtävänsä toteuttamiseksi lajiliitolle annettaisiin laissa oikeus saada Tapaturmavakuutuslaitosten liiton rekisteristä lajinsa piiriin kuuluvien urheilijoiden osalta tieto siitä, onko näiden vakuutusturva järjestetty. Valvontaa varten myös urheiluseurojen olisi ilmoitettava vuosittain asianomaiselle lajiliitolle seuraa tai yhteisöä edustaneiden tämä lain piiriin kuuluneiden urheilijoiden lukumäärä. Lajiliiton olisi toimitettava nämä tiedot Tapaturmavakuutuslaitosten liitolle.

Nykyisen järjestelmän aikana saatujen kokemusten perusteella on voitu todeta, että vakuutusturvan järjestämistä on käytännön syistä vaikea aukottomasti valvoa. Siksi on tarpeen pyrkiä erityisesti joukkuelajien kohdalla, jossa vakuuttamisvelvollisuus kuuluu urheiluseuralle, tehostamaan vakuutusturvan järjestämistä ja huolehtimaan siitä, että ur-

heilija ei jäisi kokonaan ilman turvaa vakuutuksen laiminlyöntitapauksissa. Tämän vuoksi urheiluseuralle tai muulle urheilutoimintaa harjoittavalle yhteisölle säädettäisiin velvollisuus kustantaa urheilijalle vakuuttamisen laiminlyönnin vuoksi saamatta jäänyt turva.

Jotta urheilija pystyisi paremmin valvomaan vakuutusturvaansa ja välttyisi turvan laiminlyönnistä aiheutuvalta menetykseltä, vakuutuslaitoksen olisi ehdotuksen mukaan annettava urheilijalle kerran vuodessa ja muulloinkin tarvittaessa selvitys tämän vakuutusturvasta. Lakiin otettaisiin lisäksi nimellinen säännös vakuutuslaitoksen ilmoitusvelvollisuudesta silloin, kun turvan jatkuminen estyy seuran vakuutusmaksujen laiminlyönnin vuoksi.

Vakuutusmaksujen laiminlyönnistä aiheutuvaa vahinkoa ei voida vakuutuksen luonne huomioon ottaen siirtää vakuutusjärjestelmän vastattavaksi. Siksi vakuutuslaitoksella on oltava oikeus irtisanoa vakuutus tällaisissa tapauksissa. Urheilijan turvaamiseksi huolehdittaisiin kuitenkin siitä, että hänen vakuutusturvansa päättyisi aikaisintaan kuukauden kuluttua siitä, kun vakuutuslaitos on lähettänyt asiasta ilmoituksen urheilijalle. Vakuutusmaksujen perinnän helpottamiseksi vakuutusmaksuille ja viivästyskoroille säädettäisiin myös suora ulosottokelpoisuus.

Koska ehdotettu järjestelmä sisältää sekä lakisääteiseen että sopimusperusteiseen vakuutukseen liittyviä piirteitä, lakiin otettaisiin selventävä säännös vakuutuksen sovellettavasta lainsäädännöstä. Ehdotetun lain mukaiseen vakuutukseen sovellettaisiin vakuutussopimuslakia (543/1994), jollei ehdotettavassa laissa toisin säädettäisi. Sen vuoksi myös tämän lain mukaista vakuutusturvaa koskevat erimielisyydet ratkaistaisiin yleisessä tuomioistuimessa.

Siltä varalta, että syntyy epäselvyyttä siitä, täyttääkö vakuutus tässä laissa säädetyin turvan edellytykset, Tapaturmavakuutuslaitosten liitto antaisi asiasta asianomaisen hakemuksesta lausunnon.

2.2. Tapaturmavakuutuslaki ja työntekijäin eläkelaki

Koska urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvaan ei edelleenkään sovellettaisi työeläke- ja tapaturmalainsäädäntöä, vaan urheilijoiden turvasta säädettäisiin erikseen ehdotetulla lailla, työntekijäin eläkelakiin ja tapaturma-

vakuutuslakiin tehtäisiin tästä johtuvat tekniset muutokset.

3. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Ehdotuksen mukainen työkyvyttömyysturva kattaa vain tapaturman aiheuttaman vamman tai sairauden johdosta maksettavan tapaturmaeläkkeen. Sitä maksetaan vuoden kuluttua tapaturmasta, jos työkyvyttömyys jatkuu. Järjestelmä ei kata muun kuin tapaturman aiheuttaman sairauden johdosta aiheutunutta työkyvyttömyyttä. Tarkoituksena on, että turvan antaa tällöin sairausvakuutusjärjestelmä ja myöhemmässä vaiheessa kansaneläkejärjestelmä ja perhe-eläkejärjestelmä. Euroopan Unionin jäsenvaltiosta (EU-valtio) ja Euroopan talousalueen jäsenvaltiosta (ETA-valtio) Suomeen urheilemaan tulevien urheilijoiden osalta on ongelmana se, että he eivät päiväraha-aikana yleensä kuulu Suomen sosiaaliturvan piiriin. Mainittujen valtioiden kansalaisten tai näiden valtioiden sosiaaliturvan piiriin kuuluneen henkilön pääsy muiden jäsenvaltioiden sosiaaliturvan piiriin määräytyy sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 mukaan. Mainitut asetukset liitemääräysten mukaan asetusta sovelletaan Suomen osalta henkilöön, joka on Suomen työeläkejärjestelmää koskevassa lainsäädännössä tarkoitettu palkattu työntekijä tai itsenäinen ammatinharjoittaja. Näin ollen EU- ja ETA-valtiosta Suomeen tulevan urheilijan kuuluminen Suomen sairausvakuutus-, kansaneläke- ja perhe-eläkelainsäädännön soveltamispiiriin ratkaistaan viime kädessä asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain (1573/1993) säännösten mukaan. Sama koskee kolmansista maista Suomeen tulevia urheilijoita.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Vaikutukset urheilijan sosiaaliturvaan

Ehdotetun lain mukainen järjestelmä vastaa turvan tasoltaan pääosin osin voimassa olevaa järjestelmää. Ehdotus tehostaisi vakuuttamisvelvollisuuden noudattamista vakiintamalla vakuutuksen laiminlyönteeseen seuran ja sen johdon vastuuta laiminlyönnistä

urheilijalle aiheutuneesta turvan menetyksestä. Myös uudet vakuutusyhtiön ilmoitusvelvollisuutta koskevat määräykset parantavat joukkueurheilijan mahdollisuuksia valvoa vakuutusturvaansa ja antavat turvaa seuran vakuutusmaksun laiminlyönnin varalta. Toisaalta urheilijan tapaturmaturva jää edelleen ajallisesti rajoitettuna alhaisemmaksi kuin pakollinen työsuhteeseen perustuva turva. Järjestelmä ei myöskään anna ansioperusteista turvaa sairaudesta aiheutuvan työkyvyttömyyden varalta. Ehdotettu järjestelmä merkitsee kuitenkin sitä, että sosiaaliturvan järjestämisvelvoite on jatkossa otettava aina huomioon urheilun taloudellisia ratkaisuja tehtäessä. Urheilun on tulevaisuudessa sopeuduttava pakollisesta sosiaaliturvasta aiheutuvaan taloudelliseen vastuuseen. Urheilun resurssien kasvuessa myös järjestelmän turvaavuuden tason kehittämistä voidaan arvioida uudelleen.

4.2. Taloudelliset vaikutukset

Ehdotetun lain ei arvioida aiheuttavan urheilulle eikä muille järjestelmään osallistuville tahoille nykyiseen verrattuna

lisäkustannuksia muutoin kuin tehostuvan vakuuttamisen kautta.

4.3. Organisaatio- ja henkilövaikutukset

Esityksellä ei ole nykyisestä järjestelmästä poikkeavia organisaatio- ja henkilövaikutuksia.

5. Asian valmistelu

Asia on valmisteltu sosiaali- ja terveystieteiden ministeriössä virkatyönä. Valmisteluun ovat osallistuneet opetusministeriö, Eläketurvakeskus, Tapaturmavakuutuslaitosten liitto, Suomen Liikunta ja Urheilu, Jääkiekon SM-liiga, Suomen Jääkiekkoliitto, Suomen Jääkiekkoliigat, Jalkapalloliiga, Sarjaseurat, Jalkapallon Pelaajayhdistys, Suomen Palloliitto SPL, Suomen Koripalloliitto, Suomen Lentopalloliitto, Superperis oy, Pesäpallon Pelaajayhdistys, SSBL Salibandy oy, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto TT ja Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK. Lisäksi on kuultu oikeusministeriötä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvasta

1 § *Vakuuttamisvelvollisuus.* Pykälässä määritellään ehdotetun lain mukaisen vakuuttamisvelvollisuuden edellytykset. Pykälän 1 momentti on tarkoitettu koskemaan joukkueurheilijoita, jotka tekevät urheilemisesta pelaajasopimuksen yhdistyksen tai osakeyhtiön muodossa toimivan seuran kanssa. Vakuuttamisvelvollisuus arvioidaan ainoastaan pelaajasopimuksen mukaisen, urheilusta sovitun veronalaisen palkan perusteella. Joukkueurheilijan muita urheilemisesta saamia veronalaisia tuloja, kuten esimerkiksi mainostajien kanssa tehdyistä yhteistyösopimuksista saatuja tuloja ei oteta huomioon. Perusteena vakuuttamisvelvollisuuden sitomiselle yksinomaan asianomaisen sopimuksen mukaiseen tuloon, on se, että vakuutusturvan kustantaa seura eikä urheilija itse. Ei

ole perusteltua, että urheiluseuran vakuuttamisvastuu kattaisi urheilijan muutkin urheilusta saamat tulot. Niistä seura ei voi käytännössä edes useimmiten olla tietoinenkaan. Seura on näin ollen työnantajan tavoin vastuussa turvan luomisesta vain siltä osin kuin se hyödyntää urheilijan suoritusta.

On mahdollista, että urheilijalla on samanaikaisesti useita pelaajasopimuksia. Tällöin ainoastaan ne sopimukset, jotka ovat saman seuran kanssa, on arvioitava yhdessä vakuuttamisvelvollisuuden suhteen. Mikäli sopimus koskee vuotta tai pelikautta lyhyempää aikaa, tarkoituksena on, että sopimuksen mukainen tulo suhteutetaan täyden vuoden tai pelikauden pituiselle ajalle. Pyrkimyksenä on myös se, että vakuuttamisvelvollisuuden rajamäärän täyttymistä arvioitaessa otetaan huomioon vain se tulo, joka on riippumaton seuran tai pelaajan menestyksestä. Näin ollen pelkästään sijoituksen mukaan määräytyviä bonuksia ja palkkioita ei tule ottaa huomioon. Edellytysten tiukka tulkinta on tar-

peen, koska vakuuttamisvelvollisuuden lainlyönti voi ehdotetun lain mukaan johtaa viime kädessä myös seuran toiminnasta vastaavien tahojen vahingonkorvausvelvollisuuteen vakuuttamisen lainlyönnin johdosta. Säännöstä ei ole voitu toisaalta kirjoittaa liian rajatuksi, koska sen tarkoituksena on osaltaan myös ehkäistä vakuuttamisvelvollisuuden kiertämistä esimerkiksi siten, että koko kaudeksi tarkoitettu sopimus jaksotetaan useiksi lyhyiksi sopimuksiksi vain tätä tarkoitusta silmällä pitäen.

Pykälän 2 momentti on tarkoitettu määrittelemään yksilöurheilijan vakuuttamisvelvollisuutta. Yksilöurheilijan vakuuttamisvelvollisuutta arvioitaessa otetaan huomioon kaikki hänen urheilemisesta saamansa veronalaiset tulot. Ulkopuolelle jäisivät verottomina tuloverolain (1535/1992) 82 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu valmennus- ja harjoittelupuraha ja ulkomailta saatu urheilutulo mainitun lain 77 §:n mukaisin edellytyksin. Momentin soveltamisen kohdalla ratkaisevaa on urheilijan vuoden aikana saama veronalainen tulo. Vakuuttamisvelvollisuuden arviointia ei ole sidottu tietyn yksittäisen vuoden esim. edellisen vuoden veronalaiseen tuloon. Yksilöurheilijan tulo saattaa vaihdella vuosittain ja olla pitkälle riippuvainen kilpailumenestyksestä. Siksi toteutuvan tulon arviointi on vaikeaa. Tarkoituksena on, että urheilija tekee aika-ajoin arvion tiedossaan olevien seikkojen perusteella urheilutulostaan vuositasona. Vakuuttamisvelvollisuuden sitominen suoraan esimerkiksi aikaisempien vuosien urheilutuloon ei ole järkevää, koska se voi johtaa tulokseen, joka ei vastaa nykyisiä olosuhteita. Ehdotettu arviointiperiaate jättää vakuuttamisvelvollisuuden jossain määrin tulkinnanvaraiseksi. Vakuuttamisvelvollisuuden väärin arvioinnista ei kuitenkaan aiheudu yksilöurheilijalle laista johtuvaa rangaistusseuraamusta. Mahdollinen seuraus saattaa tulla ainoastaan lajiliiton kilpailusääntöjen perusteella kilpailuoikeuden esytymisenä. Lähtökohtana säännökselle on se, että myös yksilöurheilijoille on tarpeen järjestää ansioperusteinen sosiaaliturva. Tällainen vakuutusturva on aina myös urheilijan oman edun mukaista. Ehdotettu säännös edistää väljyydestään huolimatta yksilöurheilijoiden vakuuttamista. Toisaalta se myös antaa yksilöurheilijoille mahdollisuuden saada joukkueurheilijoita vastaava vakuutusturva.

2 § *Tapaturmaturva*. Pykälän 1 momentis-

sa määritellään lain edellyttämän tapaturmaturvan sisältö. Turva kattaa urheilijan vamman, sairauden tai kuoleman, jotka ovat seuranneet urheilussa tai siihen välittömästi liittyvissä olosuhteissa sattuneesta tapaturmasta. Urheilemisella tarkoitetaan paitsi itse kilpailu- tai pelisuoritusta myös ohjattua ja valvottua taikka harjoitusohjelman mukaista harjoittelua. Urheiluun välittömästi liittyvillä olosuhteilla tarkoitetaan muun muassa siirtymisiä kilpailu-, peli- ja harjoituspaikoille, mutta ei esimerkiksi urheilijan vapaa-ajaksi katsottavaa aikaa kilpailu-, peli- tai harjoitusmatkoilla. Turva ei kattaisi ammattitaitoja, vaan ainoastaan tapaturman aiheuttamat vammat.

Tarkoituksena on, että tapaturman käsite on vastaava kuin työtapaturmavakuutuksessa. Tapaturmalla tarkoitetaan äkillisen, odotamattoman ulkoisen tekijän aiheuttamaa vammaa tai sairautta. Tapaturman käsite kattaa myös ne tapaturmavakuutuslain 4 §:n 2 momentissa tarkoitettut, lyhyehkänä, enintään yhden vuorokauden pituisena aikana syntyneet vammat, joista säädetään tarkemmin eräistä työtapaturmina korvattavista vammoista annetussa asetuksessa (852/1948). Tapaturman käsitteeseen kuuluu lähtökohtaisesti myös se, ettei seuraus ole aiheutunut toisen henkilön tahallisesta teosta. Eräisiin urheilumuotoihin kuuluu luonteensa osana toiseen urheilijaan kohdistuva fyysinen voiman käyttö ja erilaiset kamppailutilanteet. Siksi on tarkoituksena, että turva kattaisi asianomaiselle urheilumuodolle ominaisen voimankäytön seurauksena syntyneet vammat. Jos kyseessä on kuitenkin selkeästi toisen urheilijan vahingoittamiseen tähtäävä tahallinen teko, joka ao. urheilumuodon luonteenkin huomioon ottaen, mitä ilmeisimmin aiheuttaisi tekijälleen rikosoikeudellisen vastuun ja vahingonkorvausvelvollisuuden, ei tällainen vammautuminen kuuluisi turvan piiriin.

Pykälän 2 momentin mukaan tapaturmankorvaus ja sen saamisen edellytykset määrittäisivät tapaturman sattumisvuoden perusteella soveltuvin osin tapaturmavakuutuslain 2 luvun mukaisesti lukuun ottamatta sen 16 §:n 1 momentin 1 kohdassa, 16 a §:ssä ja 17 §:ssä säädettyä päivärahaa sekä 17 a §:ssä säädettyä sairaanhoitoon ja tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (625/1991) 7 §:n mukaiseen lääkinnälliseen kuntoutukseen liittyvän fysikaalisen hoidon ajalta maksettavaa an-

sionmenetykskorvausta. Tapaturman aiheuttama ansionmenetyks korvattaisiin vasta tapaturmaeläkevaiheessa eli kun tapaturmasta on kulunut vuosi. Useiden joukkuelajien kohdalla urheilijalle ei aiheudu yleensä ohimenevistä vammoista urheilutulon menetystä, vaan seura maksaa palkan myös loukkaantumisen ajalta. Silloin, kun ansionmenetystä syntyy niin sanottuna päiväraha-aikana, se tulee korvattavaksi sairausvakuutusjärjestelmän maksamalla sairauspäivärahalla, joka määräytyy sairausvakuutuslain (364/1963) mukaan urheilijan veronalaisen ansion perusteella.

Tapaturmakorvaus sisältää muun muassa tapaturmaeläkkeen, haittarahan, haitta- ja vaatelisän, kodinhoitokustannusten ja sairaanhoidon korvauksen sekä korvauksen kuntoutuksesta. Urheilijan ehdotetun lain piiriin kuuluvan tapaturman seurauksena sattuneesta kuolemasta maksetaan hautausapua sekä perhe-eläkettä leskeneläkkeenä ja lapseneläkkeenä. Tapaturmavakuutuslain mukaisen hautausavun määrä on vuoden 2000 indeksitasossa 20 300 markkaa.

Kuntoutuskorvaus, joka määräytyy tarkemmin tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain mukaan, sisältää lääkinnällisen ja ammatillisen kuntoutuksen. Kuntoutusetuudet sisältävät muun muassa vamman vuoksi tarpeelliset apuvälineet, kuntoutusjaksot avo- ja laitoshoidossa, asunnon muutostyöt, kuntoutustarvetta ja mahdollisuuksia koskevat tutkimukset, työ- ja koulutuskokeilut, työhön valmennuksen sekä koulutuksen vamman kannalta sopivaan ammattiin sekä tapaturmaeläkkeen kuntoutuksen ajalta.

Tapaturmakorvaus sisältää myös pysyvän yleisen haitan korvauksen. Sen perusteena on tapaturmavakuutuslain mukainen vähimmäisvuosityöansio (vuoden 2000 indeksitasossa 48 500 markkaa) ja vamman vaikeusaste arvioituna työtapaturmavakuutuksessa noudatetun haittaluokkataulukon mukaan. Haittarahaa pääomitettaessa on otettava huomioon se, että korvausta maksetaan 38 vuoden ikään saakka, mutta kuitenkin aina vähintään 10 vuotta tapaturmasta lukien.

Tapaturmaeläkkeen ja perhe-eläkkeen määräytyminen poikkeaa tapaturmavakuutuslaista siten, että sen perusteena käytetään vakuutuksen perusteena olevaa palkkaa tai tuloa. Tällaisena pidetään lain 4 §:n mukaan sitä pelaajasopimuksen mukaista palkkaa, jonka

urheilija on pelaajasopimuksen perusteella saanut. Tällöin otetaan joukkueurheilijan kohdalla huomioon kaikki pelikauden aikana toteutuneet, kuten esimerkiksi sijoituksen perusteella määräytyvät, palkan osat. Yksilöurheilijan vakuutuksen perusteena pidetään 1 §:n 2 momentin mukaista veronalaista tuloa vuodessa.

Sairaanhoidon korvaukseen kuuluu muun muassa lääkärin antama tai määräämä tarpeellinen hoito ja lääkkeet, sairaalahoito ja avuttomassa tilassa olevalle laitoksessa annettu pysyvä hoito. Lakisääteisessä tapaturmavakuutuksessa noudatettujen periaatteiden mukaan sairaanhoito, kuten fysikaalinen hoito ja sairaalahoito sekä diagnostiset että vamman hoidon vuoksi tehtävät tutkimukset korvataan lähtökohtaisesti julkisen terveydenhuollon käytöstä potilaalle aiheutuvan kustannustason mukaan. Vakuutusyhtiön etukäteisellä maksusitoumuksella voidaan kuitenkin myös yksityislääkärin käyttö korvata. Sairaanhoitona korvataan myös välttämättömät matkakustannukset eli korvaus maksetaan lähtökohtaisesti julkisen liikenteen käytöstä aiheutuvan kustannustason mukaan. Edellä selostetun turvan tason ylittävistä etuuksista, kuten esimerkiksi yksityislääkärin tai -sairaalan hoidosta voidaan tietenkin sopia lajikohtaisen tarpeen mukaan lisävakuutuksella.

Jatkuvina maksettavat tapaturmakorvaukset eivät ole ehdotuksen mukaan sidottu indeksiin. Jotta korvaukset kuitenkin vastaisivat tapaturmahetken tasoa, on momenttiin otettu viittaus tapaturmavakuutuslain 8 luvun 60 §:n 1 momenttiin.

Tapaturmakorvausta maksetaan 1 momentin mukaan siihen saakka, kunnes urheilija täyttää 38 vuotta. Mikäli tapaturman sattumisesta on kuitenkin kulunut vähemmän kuin 10 vuotta, oikeus korvaukseen jatkuu aina 10 vuoden ajan. Tarkoituksena on, että urheilija kuntoutetaan ennen korvauksen päättymistä muuhun ammattiin, josta hän voi saada toimeentulonsa ja sosiaaliturvan.

3 §. *Vanhuudenturva*. Pykälän 1 momentissa määritellään laissa tarkoitettua vanhuuden turvan sisältö. Turva järjestettäisiin sosiaali- ja terveysministeriön suomalaisten vakuutusyhtiöiden ja vakuutusyhdistysten sekä Suomessa toimivien ulkomaalaisten vakuutusyhtiöiden vakuutusluokkia koskevan päätöksen (858/1995) 6 §:n 1 kohdan b alakohdan mukaisella eläkevakuutuksella. Vanhuudenturvan taso määriteltäisiin vakuutusturvaa

varten maksettavan vakuutusmaksun vähimmäismäärällä. Se olisi sidottu 4 §:n mukaiseen urheilijan vakuutuksen perusteena olevaan tuloon. Pykälän 2 momentti sisältää määräyksen kertyneen turvan siirtymisestä vakuutuksen ottaneelta seuralta urheilijalle yksilölliseksi eläkevakuutukseksi, kun seuran ottama vakuutus urheilijan osalta päättyy. Vakuutukseen ei sisältyisi oikeutta takaisinostoarvoon.

Tämän lain mukaista vanhuuseläkettä tai tapaturma- ja perhe-eläkettä ei yhteensoviteita työeläkkeiden kanssa.

4 §. *Vakuutuksen perusteena oleva palkka ja tulo.* Pykälässä määritellään vakuutuksen ja siten myös tapaturmakorvauksen ja vanhuuseläkkeen perusteena oleva tulo, jota on selostettu edellä 2 §:n yhteydessä.

5 § ja 6 §. *Tapaturmavakuutuslaitosten liiton ja vakuutuslaitoksen tehtävät. Urheilun lajiliiton ja urheiluseuran vastuu.* Pykälät sisältävät järjestelmän valvontaa koskevat säännökset. Tapaturmavakuutuslaitosten liiton lisäksi valvontaa harjoittaisivat myös lajiliitot ja muut kilpailutoiminnasta vastaavat yhteisöt. Useimpien lajien kilpailusäännöissä asetetaan nykyisin kilpailu- ja pelikelpoisuuden edellytykseksi, että lainsäädännön edellyttämä vakuutusturva on järjestetty. Lajiliittojen ensisijainen tehtävä onkin valvoa näiden sääntöjen noudattamista ja kehottaa tarvittaessa urheilijaa vakuutusturvan järjestämiseen. Lajiliittojen suorittamalla vakuutamisen valvonnalla on erityistä merkitystä yksilöurheilijoiden kohdalla, joiden vakuutamisen laiminlyönnistä ei laissa seuraisi sanktiota. Tarkoituksena on, että tämän lain mukainen vakuutus myös korvaisi eri lajiliittojen kilpailusäännöissä mainitun niin sanotun lisenssivakuutuksen. Lajiliiton valvontaa varten seurojen olisi ilmoitettava sitä edustaneiden tämän lain piiriin kuuluvien urheilijoiden määrä vuosittain lajiliitolle. Tapaturmavakuutuslaitosten liitolla olisi velvollisuus pitää rekisteriä lain mukaan vakuutetuista urheilijoista ja vakuutuksenottajista.

Välttämättömiä tietoja, jotka vakuutuslaitoksen olisi 5 §:n 2 momentin mukaan toimittava Tapaturmavakuutuslaitosten liitolle 1 momentissa mainittua tarkoitusta varten, olisivat vakuutuksenottajan ja vakuutettujen urheilijoiden nimet, urheilijoiden henkilötunnukset, vakuutuksista korvattujen vahinkojen ja maksettujen korvausten yhteismäärät korvauslajeittain.

Ehdotetussa 5 §:n 2 momentissa säädetään

vakuutuslaitokselle velvollisuus oma-aloitteisesti antaa urheilijalle tieto vakuutusturvasta vähintään kerran vuodessa ja muulloinkin tarvittaessa. Selvitys olisi annettava muun muassa silloin, kun vakuutusturvan sisältö muuttuu tai se päättyy seuran toimenpiteiden johdosta.

Nimenomainen tiedonantovelvollisuus asetetaan momentin mukaan silloin, kun vakuutetun urheilijan turva estyy seuran vakuutusmaksujen laiminlyönnin vuoksi. Määräystä on tarkoitettu tulkittavaksi siten, että ilmoitusvelvollisuus syntyy, kun vakuutusmaksuja on laiminlyöty siinä määrin että vakuutuslaitos katsoo sen johtavan vakuutuksen irtisanomiseen.

7 §. *Vastuu vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönnistä.* Pykälässä säädetään vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönnistä urheiluseuralle tai muulle urheilutoimintaa harjoittavan yhteisölle seuraavasta vastuusta. Urheiluseuran olisi kustannettava urheilijalle laiminlyönnin vuoksi menetetty turva. Jos vakuutusta ei ole ollut tapaturman sattuessa, seuran olisi kustannettava urheilijalle ne etuudet, jotka tämä olisi tapaturmavammasta saanut ehdotetun lain mukaisen vakuutuksen perusteella. Vanhuudenturvan osalta korvausvelvollisuus kattaisi sellaisen vanhuudenturvan järjestämisen, jonka urheilija on laiminlyönnin johdosta menettänyt. Pykälässä säädetty korvausvelvollisuus selkeyttäisi myös sitä, että korvausvastuu voidaan ulottaa yhdistyslain (503/1989) 39 §:n ja osakeyhtiölain (734/1978) 15 luvun 1 §:n nojalla myös seuran hallinnosta vastaaviin tahoihin, mikäli seura tulee maksukyvyttömäksi. Yhdistyksen muodossa toimivan seuran osalta vastuu voi koskea muun muassa hallituksen jäsentä ja toimihenkilöä ja osakeyhtiön osalta hallituksen ja hallintoneuvoston jäsentä sekä toimitusjohtajaa, joiden voidaan katsoa aiheuttaneen vahinkoa seuralle jättämällä huolehtimatta urheilijan vakuutusturvan järjestämisestä.

8 §. *Vakuutusmaksun laiminlyönti ja perintä.* Pykälän 1 momentissa on urheilijan turvaksi tarkoitettu säännös. Sen tarkoituksena on ehkäistä sitä, että urheilijan vakuutusturva hänen tietämättään lakkaisi hänestä riippumattomasta syystä.

Pykälän 2 momentissa säädetäisiin tämän lain mukainen vakuutusmaksu viivästyskorkeineen suoraan täytäntöönpanokelpoiseksi. Vakuutusmaksujen tehokas perintä on tarpeen järjestelmän toteutumisen varmistamiseksi siten kuin verojen ja maksujen perimi-

sestä ulosottotoimin annetussa laissa (367/1961) säädetään.

9 §. *Vakuutuslainsäädännön soveltaminen.* Pykälässä on selventävä säännös ehdotetun lain mukaiseen vakuutukseen sovellettavasta lainsäädännöstä. Tällä lailla säädetään pakollisen turvan vähimmäisehdoista. Lisäksi sillä annetaan järjestelmän toteuttamiseen ja vakuutetun suojaamiseen liittyviä erityisiä säännöksiä. Siltä osin kuin ehdotettavassa laissa ei anneta poikkeavia säännöksiä, vakuutuksen sovellettaisiin vakuutuslainsäädännön säännöksiä.

10 §. *Lausuntonenettely.* Pykälässä säädetään lausuntonenettelystä, jolla voidaan käytännön tapauksissa selventää sitä, täyttääkö asianomainen vakuutus tässä laissa säädetyt edellytykset.

1.2. Tapaturmavakuutuslaki

Tapaturmavakuutuslain 2 §:n 3 momenttia muutettaisiin siten, ettei laki edelleenkään koskisi urheilamista, vaan urheilijoiden tapaturmaturva järjestettäisiin ehdotetulla lailla urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvasta.

1.3. Työntekijäin eläkelaki

Työntekijäin eläkelain 1 §:n 2 momenttiin tehtäisiin tapaturmavakuutuslakia vastaava muutos.

2. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2000.

Eräiden lajien, kuten jääkiekon pelikausi on päätynyt huhtikuun lopussa ja osa uutta syyskuussa alkavaa sarjakautta koskevista pelaajasopimuksista on jo alkanut ennen lain ehdotettua voimaantuloa. Osa tulevaa kautta koskevista sopimuksista tehdään vasta ehdotetun voimaantulopäivän jälkeen uuden kauden alkua. Eräissä lajeissa, kuten jalkapallossa pelikausi on parhaillaan meneillään. Osa ennen lain voimaantuloa alkaneista pelaajasopimuksista saattaa myös kattaa useamman peli- ja sarjakauden. On tarkoituksenmukaista, että lakia sovellettaisiin lajikohtaisesti yhtenäisesti kaikkiin pelaajiin. Toisaalta ei ole perusteita siirtää lain soveltamista useamman vuoden jatkuvien sopimusten osalta vasta niiden päättymisen jälkeiselle ajalle. Siksi ehdotetaan, että jos 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu sopimus on alkanut ennen lokakuun 1 päivää 2000, lakia sovellettaisiin tällaiseen sopimukseen vain siltä osin kuin se koskee uutta pelikautta, joka alkaa lokakuun 1 päivänä 2000 tai sen jälkeen.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvasta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Vakuuttamisvelvollisuus

Jos urheilijan ja urheiluseuran tai muun urheilutoimintaa harjoittavan yhteisön välillä on sovittu, että urheilija saa urheilemisesta veronalaista palkkaa vuodessa tai pelikaudessa vähintään 9 526,16 euroa, urheiluseuran tai muun yhteisön on järjestettävä urheilijalle siihen saakka, kun hän täyttää 38 vuotta vakuutuksella sellainen turva tapaturman ja vanhuuden varalta kuin tässä laissa säädetään.

Jos urheilija, jolla ei ole 1 momentissa tarkoitettua sopimusta, saa urheilemisesta vuodessa veronalaista tuloa vähintään 9 526,16 euroa, hänen on järjestettävä vakuutuksella itselleen 1 momentissa tarkoitettu turva.

2 §

Tapaturmaturva

Tapaturmaturva sisältää korvauksen urheilijan vammasta, sairaudesta ja kuolemasta, joka on aiheutunut urheillessa tai siihen välittömästi liittyvissä olosuhteissa sattuneesta tapaturmasta. Oikeus korvaukseen jatkuu siihen saakka, kun urheilija täyttää 38 vuotta, kuitenkin aina vähintään 10 vuoden ajan tapaturmasta.

Työkyvyttömyydestä maksettavan tapaturmaeläkkeen ja urheilijan kuoleman johdosta maksettavan perhe-eläkkeen perusteena käytetään 4 §:n mukaista, vakuutuksen perusteena olevaa palkkaa tai tuloa. Korvaus ja sen saamisen edellytykset määräytyvät muutoin tapaturman sattumisvuoden perusteella so-

veltuvin osin siten kuin tapaturmavakuutuslain (608/1948) 2 luvussa ja 8 luvun 60 §:n 1 momentissa säädetään. Mainitun 2 luvun 16 §:n 1 momentin 1 kohtaa sekä 16 a, 17 ja 17 a §:ää ei kuitenkaan sovelleta.

3 §

Vanhuudenturva

Vanhuudenturva käsittää vanhuuseläkkeen, jota maksetaan siitä päivästä alkaen, jolloin urheilija täyttää 65 vuotta. Vanhuudenturva järjestetään suomalaisten vakuutusyhtiöiden ja vakuutusyhdistysten sekä Suomessa toimivien ulkomaisten vakuutusyhtiöiden vakuutusluokista annetun sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen (858/1995) 6 §:n 1 momentin 1 kohdan b alakohdan mukaisella vakuutuksella. Vakuutusta varten vakuuttamisvelvollisen on suoritettava vakuutusmaksuna 4,5 prosenttia 4 §:n mukaisesta vakuutuksen perusteena olevasta palkasta tai tulosta.

Jos 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu vakuutuksenottaja ilmoittaa, ettei urheilija enää kuulu sen ottaman vakuutuksen piiriin, siirtyy vanhuuseläkettä koskeva vakuutus ja sille kertynyt rahasto urheilijalle ja muuttuu vapaakirjana voimassa olevaksi yksilölliseksi eläkevakuutukseksi ilman oikeutta takaisinostoarvoon.

4 §

Vakuutuksen perusteena oleva palkka ja tulo

Tämän lain mukaisen vakuutuksen perusteena käytetään 1 §:n 1 momentissa tarkoite-

tun urheilijan kohdalla mainitussa momentissa tarkoitettua sopimuksen perusteella vuodessa tai pelikaudessa saatua veronalaista palkkaa ja 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua urheilijan kohdalla mainitun momentin mukaista veronalaista tuloa.

5 §

Tapaturmavakuutuslaitosten liiton ja vakuutuslaitoksen tehtävät

Tapaturmavakuutuslaitosten liitto huolehtii vakuuttamisen seurannasta ja yleisestä valvonnasta sekä pitää rekisteriä tämän lain mukaan vakuutetuista urheilijoista ja vakuutusnottajista. Tapaturmavakuutuslaitosten liitto antaa vuosittain maaliskuun loppuun mennessä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle kertomuksen tämän lain mukaisen vakuutus- turvan toteutumisesta.

Vakuutuslaitoksen on toimitettava vuosittain helmikuun loppuun mennessä Tapaturmavakuutuslaitosten liitolle 1 momentin mukaisen tehtävien hoitamista varten välttämättömät tiedot tämän lain mukaisista vakuutuksista ja vahingoista. Vakuutuslaitoksen on myös annettava kerran vuodessa ja muulloinkin tarvittaessa urheilijalle selvitys tämän vakuutusturvasta. Vakuutuslaitoksen on myös viipymättä ilmoitettava urheilijalle sellaisesta vakuutusmaksun laiminlyönnistä, joka estää tämän lain mukaisen turvan jatkumisen.

6 §

Urheilun lajiliiton ja urheiluseuran vastuu

Urheilun lajiliiton tai muun kilpailutoiminnasta vastaavan yhteisön on huolehdittava, että sen piirissä harjoitettavaan kilpailutoimintaan osallistuvat urheiluseurat ja muut urheilutoimintaa harjoittavat yhteisöt sekä urheilijat järjestävät tämän lain mukaisen vakuutusturvan. Tätä varten lajiliitolla tai muulla kilpailutoiminnasta vastaavalla yhteisöllä on oikeus saada Tapaturmavakuutuslaitosten liiton pitämästä rekisteristä tieto niistä sen toiminnan piiriin kuuluvista urheilijoista, jotka on vakuutettu tämän lain mukaan.

Urheiluseuran ja muun urheilutoimintaa harjoittavan yhteisön on ilmoitettava sitä edustaneiden tämän lain piiriin kuuluvien

urheilijoiden lukumäärä vuosittain asianomaiselle lajiliitolle. Lajiliiton on toimitettava nämä tiedot Tapaturmavakuutuslaitosten liitolle 1 momentin mukaista tarkoitusta varten vuosittain helmikuun loppuun mennessä.

7 §

Vastuu vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönnistä

Lain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönyt urheiluseura tai muu urheilutoimintaa harjoittava yhteisö on velvollinen kustantamaan urheilijalle laiminlyönnin vuoksi saamatta jääneen turvan.

8 §

Vakuuttamismaksun laiminlyönti ja perintä

Vakuutuslaitoksen irtisanoessa vakuutuksen vakuutusmaksun laiminlyönnin vuoksi, urheilijan vakuutusturva jatkuu kuitenkin vähintään kuukauden ajan siitä lukien, kun vakuutuslaitos on lähettänyt urheilijalle kirjallisen ilmoituksen vakuutuksen päättymisestä.

Tämän lain mukaisen vakuutuksen maksu viivästyskorkoineen saadaan periä ulosotto- toimin ilman tuomiota tai päätöstä siten kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosotto- toimin annetussa laissa (367/1961) säädetään.

9 §

Vakuutussopimuslain soveltaminen

Siltä osin kuin tässä laissa ei toisin säädetä, tämän lain mukaiseen vakuutukseen sovelletaan vakuutussopimuslakia (543/1994).

10 §

Lausuntonenettely

Jos syntyy epäselvyyttä siitä, täyttääkö vakuutus tämän lain mukaiset edellytykset, Tapaturmavakuutuslaitosten liitto antaa asiasta asianosaisen hakemuksesta lausunnon.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2000.

Jos kuitenkin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu sopimus on alkanut ennen lokakuun 1 päivää 2000, lakia sovelletaan sopimukseen

vain siltä osin kuin se koskee uutta pelikautta, joka alkaa lokakuun 1 päivänä 2000 tai sen jälkeen.

2.

Laki

tapaturmavakuutuslain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 20 päivänä elokuuta 1948 annetun tapaturmavakuutuslain (608/1948) 2 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 374/1995, seuraavasti:

2 §

Tämä laki ei koske myöskään urheilamista. Sitä koskevasta tapaturmaturvasta

säädetään urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvasta annetussa laissa (/2000).

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2000.

3.

Laki**työntekijäin eläkelain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/1961) 1 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 372/1995, seuraavasti:

1 §

Tämä laki ei koske myöskään urheilamista. Sitä koskevasta eläketurvasta

säädetään urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvasta annetussa laissa (/2000).

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2000.

Helsingissä 12 päivänä toukokuuta 2000

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Maija Perho*

2.

Laki**tapaturmavakuutuslain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 20 päivänä elokuuta 1948 annetun tapaturmavakuutuslain (608/1948) 2 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 374/1995, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

2 §

Tämä laki ei koske myöskään urheilemista. Sitä koskeva tapaturmaturva on järjestetty erikseen vakuutuksella siten kuin asetuksella ottaen huomioon eri urheilulajit ja urheilijoiden vuositulot tarkemmin säädetään.

Tämä laki ei koske myöskään urheilemista. Sitä koskevasta *tapaturmaturvasta säädetään urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvasta annetussa laissa (12000).*

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2000.

3.

Laki**työntekijäin eläkelain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/1961) 1 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 372/1995, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 §

Tämä laki ei koske myöskään urheilemista. Sitä koskeva eläketurva on järjestettävä erikseen vakuutuksella siten kuin asetuksella ottaen huomioon eri urheilulajit ja urheilijoiden vuositulot tarkemmin säädetään.

Tämä laki ei koske myöskään urheilemista. Sitä koskevasta *eläketurvasta säädetään urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvasta annetussa laissa (12000).*

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2000.

